

Hans Holmengen

Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko

En situasjonsrapport om reiselivet i Trysil og Finnskogen

Skriftserien 4 - 2020

Utgivelsessted: Elverum

© Forfatteren/Høgskolen i Innlandet, 2020

Det må ikke kopieres fra publikasjonen i strid med Åndsverkloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for høgskolens syn.

I Høgskolen i Innlandets skriftserie publiseres både internt og eksternt finansierte FoU-arbeider.

Skriftserien nr. 4-2020

ISBN digital utgave: 978-82-8380-180-4

ISSN: 2535-5678

Hans Holmengen

Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko

En situasjonsrapport om reiselivet i Trysil og
Finnskogen

Skriftserien nr. 4-2020

Sammendrag

Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko

Undersøkelsen omfatter to geografiske områder, Trysil og Finnskogen/Glåmdalen. Tilbudet av reiselivstjenester varierer stort i de to områdene. Mens Trysil i all vesentlig grad er en vinterdestinasjon så er Finnskogen en sommerdestinasjon. Det er også store forskjeller på etterspørselen etter reiselivstjenester. Skistar AS er den store motoren i Trysil. Finnskogen har ingen tilsvarende stor aktør i sin region.

I Trysil er etterspørselen etter reiselivstjenester ca dobbelt så stor om vinteren som om sommeren. I Finnskogområdet er det motsatt. Etterspørselen i Trysil er i all vesentlig grad basert på alpintilbudet. I tillegg er det en underskog av små bedrifter som tilbyr andre opplevelsesprodukter. På Finnskogen er tilbudet mer variert. Flere av bedriftene tilbyr naturbaserte og kulturbaserte produkter.

Økonomien blant overnatting og serveringssbedrifter er svak. Driftsmarginene variere sterkt i undersøkelsesperioden. Det samme gjør driftsresultatene.

Den økonomiske risikoen varierer mellom de tre bedriftskategoriene. Mens camping og servering har et relativt ok forhold mellom avkastning og risiko så er hotellnæringen verre stillt med en lav avkastning og en høy risiko.

Emneord: Reiseliv, tilbud og etterspørsel, økonomi, risiko

Oppdragsgiver: Innovasjon for grønn omstilling i skogen (INGO) v/Karlstad universitet, Høgskolen i Innlandet og Høgskolan i Dalarna

Abstract

Supply, demand, finances and risk

The survey covers two geographical areas, Trysil and Finnskogen / Glåmdalen. The range of tourism services varies widely in the two areas. While Trysil is essentially a winter destination, Finnskogen is a summer destination. There are also major differences in the demand for tourism services. Skistar AS is the main supplier in Trysil. Finnskogen has no correspondingly large enterprise in its region.

In Trysil, the demand for tourism services is about twice as high in wintertime as in summertime. In the Finnskog area there is the opposite. Demand in Trysil is largely based on alpine skiing. In addition, there is some experience enterprises. At Finnskogen the offer is more varied. Several of the companies offer nature-based and culture-based products.

The economy among accommodation and catering companies is weak. The operating margins vary greatly during the period of investigation. So does the operating results.

The financial risk varies between the three business categories. While camping and food and beverage industries have a relatively good relationship between return of money and risk, the hotel industry is worse off with a low return of money and a high risk.

Keywords: Tourism, Demand and supply, economy, risk.

Financed by: Innovasjon for grønn omstilling i skogen (INGO) v/Karlstad universitet, Høgskolen i Innlandet og Høgskolan i Dalarna

Forord

Ingo er et tverrfaglig prosjekt med reiseliv og foretningsmodeller i reiselivsbedrifter som ett av temaene. Dette notatet er skrevet for å gi en forståelse av omfanget av reiselivsaktiviteten på norsk side i Trysil og Finnskogen. Tilbud og etterspørsel, økonomiske resultater og ulike næringers risiko er analysert.

Alle statistiske data er hentet fra Statistikknett.no som er en videreførdling av statistikk materialet fra Statistisk sentralbyrå, Norge. Dessverre har Statistisk sentralbyrå lagt om sine reiselivsstatistikker, noe som har medført at Statistikknett.no ble lagt ned fra 01.01.2020.

Ingo prosjektet har medført at jeg har kommet i kontakt med mange nye kollegaer med helt andre faglige bakgrunner enn meg. Dette har vært både interessant og spennende. Dette gjelder i særlig grad miljøet på Evenstad med Marius Kjøsberg i spissen. En stor takk til han og dette miljøet.

Jo Kleiven har vært en viktig medspiller i prosjektet. En stor og varm takk til han for hans kritiske, viktige og nyttige kommentarer underveis i prosjektet.

Lillehammer, april 2020

Hans Holmengen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Tilbud, etterspørsel, økonomi og risiko	3
Abstract	4
Supply, demand, finances and risk	4
Forord	5
Innholdsfortegnelse	6
1. Innledning	7
2. Metode og metodekritikk.....	8
3. Tilbudet av hoteller og camping 2016-2018.....	9
3.1 Camping og hoteller fordelt på måneder	9
3.2 Private hytter	10
4. Overnatting og belegg	11
4.1 Trysil	11
4.1.1 Hoteller	11
4.1.2 Camping og hytter Trysil.....	12
4.2 Glåmdalregionen.....	13
4.2.1 Hoteller	13
5. Formålet med reisen.....	16
6. Økonomiske forhold	18
6.1 Driftsinntekter og driftsresultat	18
6.2 Kapasitet og driftsmargin.....	19
7. Risiko.....	21
7.1 Markedsrisiko.....	21
7.2 Operasjonell risiko	22
7.3 Finansiell risiko.....	22
7.4 Den totale risikoen.....	23
8. Konklusjoner	26
9. Litteratur.....	27
Vedlegg.....	28

1. Innledning

Etterspørselen etter reiselivstjenester er i ferie- og fritidssammenheng ofte basert på opplevelser i naturen. Det vil si at uten muligheter for slike opplevelser så vil mye av etterspørselen falle bort. Derfor er en oversikt over omfanget og sammensetning av reiselivet i regionen viktig bakgrunnskunnskap for å forstå naturens og dermed også skogens betydning for etterspørselen.

Områdene Trysil med Fulufjellet nasjonalpark og Finnskogen er to områder med naturbasert reiseliv. De to områdene er svært ulike med hensyn på størrelse og bruk av naturen. Trysil er i all vesentlig grad basert på alpin «masseturisme» med ett stort selskap og en underskog av mindre foretak. På Finnskogen derimot, finner vi mange små foretak med ulik reiselivsproduksjon, mange basert på skogbaserte opplevelser.

Dette kapitlet har som målsetting å kartlegge reiselivets *omfang* og *sammensetning* på den norske siden av grensa for disse to områdene. Omfanget uttrykkes med overnattinger i hotell og campingnæringene samt et anslag på bruken av private hytter mens sammensetningen beskriver ved de ulike bedriftskategoriene.

Verdiskapingen i denne sammenhengen forstås som den økonomiske avkastningen som finner sted i de ulike næringene. Den viser også sammenhengen mellom avkastning og risiko. Disse oversiktene viser også hvilke forskjeller det er i verdiskapingen mellom de ulike næringene.

2. Metode og metodekritikk

Alle tabeller og figurer i denne rapporten er hentet fra <https://www.statistikknett.no/> og beskriver forhold på den norske siden av grensen. Statistikknett gir oversikter over reiselivsaktiviteten på et mer lokalt nivå enn det som publiseres av Statistisk sentralbyrå. Statistikkgrunnlaget er imidlertid det samme. Materialets pålitelighet er dermed avhengig av at opplysningene som oppgis fra bedriftene er nøyaktige og korrekte. Det er imidlertid rimelig å anta at ikke alle foretak er like nøye med dette. Det er imidlertid det beste vi har og gir en god nok pekepinn på reiselivsaktiviteten i de ulike regionene.

For regionale data er det beregnet «markedsandeler» som måles på ulike regionale nivå og i forhold til ulike geografisk konkurrerende områder. På Statistikknett måles markedsandelen i forhold til hele landet, innen eget fylket eller innen et annet avgrenset geografisk område. I mange sammenhenger måles markedsandelen i forhold til egen landsdel (Statistikknett.no).

3. Tilbudet av hoteller og camping 2016-2018

3.1 Camping og hoteller fordelt på måneder

Tilbudet varierer ikke bare fra år til år men også fra måned til måned. Årsaken til svingningene er først og fremst sesongsvingninger og oppussing. Særlig campingplasser holder stengt i lavsesongene, som for disse stort sett er vintermånedene.

Tabell 1: Tilbudet på hotell og camping/hyttegrender 2016 og 2017. Glåmdalen

Måned	Antall hoteller		Antall hotellrom		Antall Campingplasser Hyttegrender		Antall rom i Campingplasser Hyttegrender	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
01	11	9	302	248	6	5	105	81
02	11	9	303	248	7	6	123	104
03	11	9	303	248	7	7	102	107
04	11	9	270	245	7	7	118	113
05	11	9	278	245	10	10	145	146
06	11	8	297	221	10	10	145	146
07	11	10	277	245	10	10	165	162
08	11	9	276	232	10	10	163	162
09	10	10	271	263	9	9	149	148
10	9	10	246	267	7	7	124	123
11	9	10	251	273	7	6	124	106
12	9	10	251	274	7	7	120	123

Antall hoteller og campingplasser som har holdt åpent gjennom hele året varierer lite. Noen marginale svingninger kan vi se, men det skyldes stenging i lavsesongen. Ett unntak er allikevel antall hoteller i august 2017. da var det 2 hoteller som holdt stengt. Antall campingplasser har vært stabilt begge årene. Dog har det variert noe på antall tilbudte rom, antakelig stengt for oppussing.

Tabell 2: Kapasitet hoteller og campingplasser/hyttegrender 2016-2017 fordelt på måneder. Trysil

Måned	Antall hoteller		Antall hotellrom		Antall Campingplasser Hyttegrender		Antall rom i Campingplasser Hyttegrender	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
01	4	4	681	668	7	6	105	85
02	4	4	681	668	7	7	103	103
03	4	5	691	722	7	7	103	103
04	4	5	691	722	7	7	101	103
05	3	5	298	698	7	7	103	103
06	4	4	680	353	7	7	101	103
07	4	4	691	668	7	7	103	105
08	3	5	311	722	7	7	102	105
09	4	4	678	691	7	7	105	105
10	3	5	323	734	7	7	117	105
11	2	4	280	680	7	7	81	105
12	4	4	703	680	7	7	103	105

3.2 Private hytter

Bruken av selveide private hytter har selvfølgelig stor betydning for i hvilken grad naturen benyttes i regionen. Hyttegjestene er også de mest stabile gjestene fordi de vil bruke de eiendelene de har kjøpt til ferie/fritidsformål. I tillegg er det mange som leier ut eiendommene sine, noe som fører til enda større utnyttelse.

Tabell 3: Hytter etter typer fritidsbyggområder. Trysil

Region/Kommune	År	Antall hytter	Antall hytter - etter type område				Andel hytter - etter type område (Prosent)			
			Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter	Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter
Trysil	2013	6 123	1 493	1 121	404	3 105	24,4	18,3	6,6	50,7
Trysil	2014	6 194	1 475	1 077	450	3 192	23,8	17,4	7,3	51,5
Trysil	2015	6 279	1 465	1 088	388	3 338	23,3	17,3	6,2	53,2
Trysil	2016	6 416	1 449	1 070	459	3 438	22,6	16,7	7,2	53,6

Også Glåmdalsregionen har en betydelig antall hytter

Tabell 4: Antall hytter etter typer område. Glåmdalsregionen

Region/Kommune	År	Antall hytter	Antall hytter - etter type område				Andel hytter - etter type område (Prosent)			
			Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter	Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter
Glåmdal-region	2013	5 446	3 985	1 072	202	187	73,2	19,7	3,7	3,4
Glåmdal-region	2014	5 399	3 943	1 127	146	183	73,0	20,9	2,7	3,4
Glåmdal-region	2015	5 402	3 924	1 123	172	183	72,6	20,8	3,2	3,4
Glåmdal-region	2016	5 432	3 940	1 103	206	183	72,5	20,3	3,8	3,4

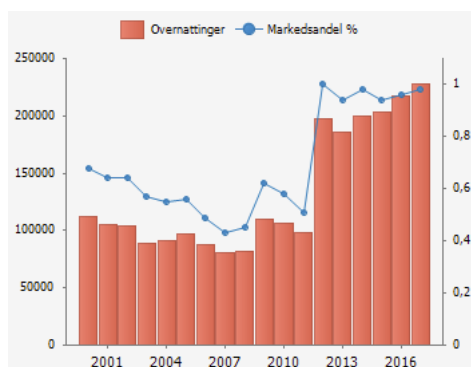
4. Overnatting og belegg

4.1 Trysil

4.1.1 Hoteller

Trysil er den største reiselivsdestinasjonen i området. Dette skyldes Trysil som alpindestinasjon. Med Norges største alpinanlegg (30 heiser og 68 nedfarter <https://www.skistar.com/no/vare-skisteder/trysil/>) utgjør dette en betydelig del av besøkstallene. Trysil har imidlertid også andre tilbud som blant annet turskiløyper, kanefart, hundeslede om vinteren og ridning, rafting og sykling om sommeren (<http://www.trysil.com/no>).

Figur 1 nedenfor viser utviklingen i antall hotellgjester i Trysil for perioden 2001 til 2017. Som det fremgår hadde Trysil en vesentlig vekst i 2013, både i antall overnattinger og i markedsandel¹ (Fig. 1). Markedsandelen har ligget rundt en prosent siden 2013. Til sammenligning har for eksempel Øyer (Hafjell alpinanlegg) ca 0,6% markedsandel.

Figur 1: Hotellovernattinger og markedsandel Trysil 2001-2017

De tre største utenlandsmarkedene i 2018 var Sverige (47310 gjestedøgn), Danmark (33150 gjestedøgn) og Storbritannia (21412 gjestedøgn).

Tabell 5. Sommer og vinterovernattinger i Trysil 2016-2018.

Marked	Juni-august		Januar-april		
	Antall overnattinger		Antall overnattinger		
	2017 ▾	2016	2018 ▾	2017	2016
.I alt	19 789	18 105	167 346	160 881	158 079
.Nordmenn	15 923	14 584	116 779	110 685	111 843
.Utlendinger	3 866	3 521	50 567	50 196	46 236

¹ Markedsandel er den prosentvise andelen av det totale salget av denne varen/tjenesten

Ikke overraskende er det vintersesongen som er størst i Trysil (Tabell 5). Vintersesongen er 8-12 ganger større enn sommersesongen med hensyn på hotellovernattinger. Dette reflekteres i så vel kapasitetsutnytting som i oppholdslengde (Tabell 5; Tabell 6).

Tabell 6: Hotellenes romutnytting juni-august 2015-2017

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2017	2016	2015
Kaputnytting rom (%)	23,20	15,40	20,00
Kaputnytting senger (%)	13,40	9,80	9,40
Oppholdstid for nordmenn	1,99	2,12	1,83
Oppholdstid for utlendinger	1,99	1,99	1,49
Oppholdstid per gjest	1,99	2,09	1,77
Overnattinger per solgt rom	2,12	2,20	1,93

Kapasitetsutnyttingen på rom ligger noe over 20 prosent, men har variert noe i løpet av de tre årene. Oppholdstiden pr gjest ligger på ca 2 dager.

For vintersesongen er bildet et annet (Tabell 6). På vinterstid er romutnyttingen vesentlig høyere, nesten 80%. Oppholdslengden er også vesentlig lengre. I motsetningen til sommersesongen (ca 2 dager) er den tilnærmet dobbelt så lang på vinterstid, noe varierende mellom nordmenn og internasjonale gjester. Dette skyldes naturlig nok at Trysil er en vinterdestinasjon og at gjestene bor der lengre for å stå i alpinanleggene. På sommerstid er de mer på rundreise.

Disse forholdene utgjør en stor utfordring: Hvordan utnytte hotellkapasiteten på sommerstid? Den utgjør også en utfordring knyttet til problemstillingen om helårs arbeidsplasser.

Tabell 7: Hotellenes romutnytting januar-april 2016-2018

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2018	2017	2016
Kaputnytting rom (%)	78,80	75,60	74,10
Kaputnytting senger (%)	64,50	62,40	59,50
Oppholdstid per gjest	3,87	3,79	3,82
Oppholdstid for nordmenn	2,55	2,43	2,43
Oppholdstid for utlendinger	5,00	5,06	4,99
Overnattinger per solgt rom	2,63	2,65	2,66

4.1.2 Camping og hytter Trysil

Av overnattingene som omfattet internasjonale turister var det i 2017 svenske (12832 overnattinger) og danske (3864 overnattinger) turister som utgjorde de største gjestegruppene. Ellers er der verd å merke seg at fordelingen mellom nordmenn og utlendinger er tilnærmet utlignet i undersøkelsesperioden

Tabell 8: Camping og hyttegrender. Overnattinger fordelt på nordmenn og utlendinger

Marked	Antall overnattinger			Endring 2017/2016	
	2017	2016	2015	Antall	Prosent
.I alt	47 732	44 125	37 445	3 607	8,2
.Nordmenn	24 606	26 019	24 005	-1 413	-5,4
.Utlendinger	23 126	18 106	13 440	5 020	27,7

I likhet med hotellene er det en kraftig økning fra 2015 til 2017. Det er i hovedsak utlendinger som står for denne økningen. Den internasjonale etterspørselen har økt med ca 10000 overnattinger fra 2015 til 2017. En av årsakene til veksten i utenlandsmarkedene er nok en konsekvens av den svake norske kronekursen, som svekket seg 2011-2013². Dette gjorde at den norske krona blir billigere og dermed billigere å feriere i Norge

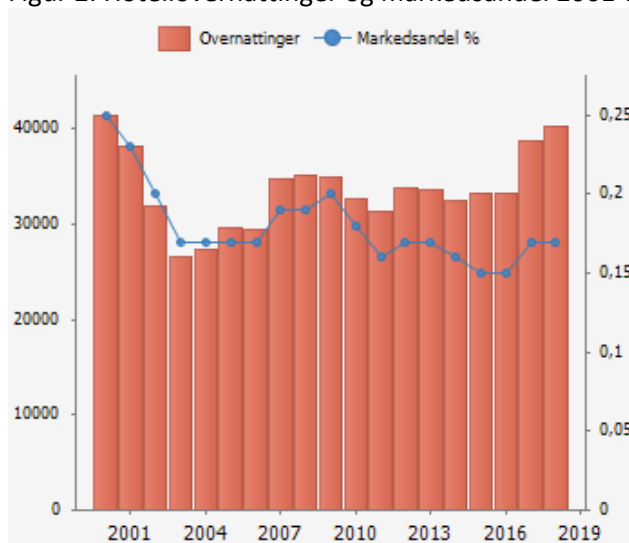
4.2 Glåmdalregionen

Glåmdalregionen består av kommunene Kongsvinger, Eidsskog, Sør- og Nord Odal, Grue, Våler og Åsnes. Sør- og Nord Odal er ikke grensekommuner. Men på grunn av få foretak er også disse kommunene med i denne oversikten.

4.2.1 Hoteller

Målt i hotellovernattinger er Glåmdalsregionen en vesentlig mindre reiselivsregion enn Trysil-regionen

Figur 2: Hotellovernattinger og markedsandel 2001-2017 Glåmdalsregionen

² <https://www.norges-bank.no/Statistikk/Valutakurser/valuta/>

Antall overnattinger har variert noe i løpet av undersøkelsesperioden i 2017 var det noe over 40000 overnattinger i regionen. Markedsandelen har imidlertid hatt en synkende tendens. Mens den i 2001 var på ca 0,25% var den i 2017 ca 0,17%

Tabell 9: Sommer og vinterovernattinger i Glåmdalsregionen 2016-2018

Marked	Juni-august			Januar-april		
	Antall overnattinger			Antall overnattinger		
	2017 ▾	2016	2015	2018 ▾	2017	2016
.I alt	15 209	9 938	9 941	11 189	9 306	8 718
.Nordmenn	13 289	8 753	8 724	9 971	8 552	7 354
.Utlendinger	1 920	1 185	1 217	1 218	754	1 364

I motsetning til Trysil er sommersesongen større enn vintersesongen i Glåmdalregionen. Også andelen utlendinger er mindre i Glåmdalsregionen enn i Trysil. Mens den var på ca 19% (sommer) og ca 30% (vinter) i Trysil er de tilsvarende tallene for Glåmdalsregionen henholdsvis 12 og 10%.

Tabell 10: Hotellenes romutnytting juni-august

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2017	2016	2015
Kaputnyttning rom (%)	42,30	36,60	33,80
Kaputnyttning senger (%)	32,40	24,40	22,70
Oppholdstid per gjest	1,44	1,42	1,41
Oppholdstid for nordmenn	1,45	1,42	1,42
Oppholdstid for utlendinger	1,40	1,41	1,35
Overnattinger per solgt rom	1,42	1,33	1,36

I 2017 var kapasitetsutnyttningen på rom noe over 40%. Det var en økning på nesten 10 prosentpoeng siden 2015. Oppholdstiden har økt noe. Både nordmenn og utlendinger har økt oppholdstid ca 1,4 døgn.

Tabell 11: Hotellenes romutnytting januar –april

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2018	2017	2016
Kaputnyttning rom (%)	30,00	24,10	27,00
Kaputnyttning senger (%)	19,10	14,90	15,30
Oppholdstid per gjest	1,69	1,48	1,57
Oppholdstid for nordmenn	1,68	1,48	1,47
Oppholdstid for utlendinger	1,84	1,47	2,43
Overnattinger per solgt rom	1,17	1,16	1,13

I vinterhalvåret er det vesentlig lavere belegg. I 2018 var det et belegg på rom på ca 30%, en økning på 3 prosentpoeng siden 2016. Oppholdstiden var noe lengre i vinterhalvåret enn om sommeren, Som vist i tabell 7 var den på sommeren ca 1,4 døgn pr. gjest, mens den om vinteren (tabell 8) var nesten 1,7 døgn, en økning på 0,2 døgn fra 2016. Det som er verd å merke seg er at den

gjennomsnittlige oppholdstiden for utlendinger er redusert fra 2,43 døgn i 2016 til 1,84 døgn i 2018. Nordmenn har hatt en tilsvarende økning i oppholdslengden.

5. Formålet med reisen

Nesten ¾ av de besøkende er ferie/fritidstrafikk. Legger vi til kurs/konferansetrafikken så utgjør dette 84% av all trafikken i Trysil. Dette skyldes naturlig nok Trysil som en alpindestinasjon. Som vi har vist tidligere så utgjør vintertrafikken mer enn 10 ganger så mye som sommertrafikken (tabell 1)

Tabell 12: Formålet med reisen. Trysil 2017 og 2018

Region	Marked	Antall overnattinger		Endring 2018/2017		Markedsandel		Markedets betydning. 2018. Prosent
		2018	2017	Antall	Prosent	2018	2017	
Trysil	.I alt	239 446	227 325	12 121	5,3	6,2	5,9	100,0
Trysil	Kurs_Konf	26 499	17 814	8 685	48,8	5,5	3,9	11,1
Trysil	Yrke	38 234	30 455	7 779	25,5	4,3	3,7	16,0
Trysil	Ferie_Fritid	174 713	179 056	-4 343	-2,4	7,0	7,0	73,0
Trysil	Kurs/Yrke	64 733	48 269	16 464	34,1	4,7	3,7	27,0
Trysil	Kurs/Ferie	201 212	196 870	4 342	2,2	6,8	6,5	84,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå <>> Bearbeiding: Statistikknett

*) Kurs/Yrke i alt er summen av kurs/konferanse og annen yrkestrafikk.

Kurs/Ferie i alt er summen av kurs/konferanse og ferie/fritidstrafikk.

I Glåmdalen derimot er det yrkestrafikken som er utgjør den største andelen, nesten 50%. Legger vi til kurs/konferanse så utgjør det 57% av all trafikken til denne regionen

Tabell 13: Formålet med reisen. Glåmdalsregionen 2017 og 2018

Region	Marked	Antall overnattinger		Endring 2018/2017		Markedsandel		Markedets betydning. 2018. Prosent
		2018	2017	Antall	Prosent	2018	2017	
Glåmdal-region	.I alt	40 949	38 783	2 166	5,6	1,1	1,0	100,0
Glåmdal-region	Kurs_Konf	3 888	4 255	-367	-8,6	0,8	0,9	9,5
Glåmdal-region	Yrke	19 458	18 013	1 445	8,0	2,2	2,2	47,5
Glåmdal-region	Ferie_Fritid	17 603	16 515	1 088	6,6	0,7	0,6	43,0
Glåmdal-region	Kurs/Yrke	23 346	22 268	1 078	4,8	1,7	1,7	57,0
Glåmdal-region	Kurs/Ferie	21 491	20 770	721	3,5	0,7	0,7	52,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå <>> Bearbeiding: Statistikknett

*) Kurs/Yrke i alt er summen av kurs/konferanse og annen yrkestrafikk.

Kurs/Ferie i alt er summen av kurs/konferanse og ferie/fritidstrafikk.

Disse forholdene påvirker i hvilken grad det blir etablert bedrifter innen opplevelse og attraksjon. Markedet er ganske enkelt mindre, samtidig som de geografiske avstandene er vesentlig større enn i Trysil

Private hytter og bruken av disse har naturlig nok mye å si for bruken av skogen og fjellområdene. Ericsson og Grefsrud (2005) identifiserer 5 hovedkategorier bruk av fritidsboligen. De fem kategoriene er:

- 1: Den moderne friluftsutøver (golf, badeland, alpinanlegg m.m).
- 2: Den tradisjonelle fritidsutøver (Tilrettelagte stier, skiløyper, nærhet til fjellområder m.m).
- 3: Den spesialiserte fritidsutøver (Mer spesialisert bruk som f.eks jakt og fiske).

4 Den sosialt forankrede fritidshuseier (Opprettholde kontakt med sine røtter) og

5: Den fleksible profesjonsutøver (bruk av fritidsbolig knyttet til arbeidstida)

Deres funn antyder at bruken av fritidshusene er sammensatt, men at naturen i tilknytning til fritidsboligen er viktig.

hotell og camping til sammen

Tabell 14: Overnattinger i private hytter. Anslag etter ulike forutsetninger om bruksdøgn. Trysil

Region	År	Hytter og fritidsboliger i alt	Antall hytteovernattinger etter årlig bruksomfang*):			
			75 døgn	86 døgn	100 døgn	125 døgn
Trysil	2013	6 312	473 400	542832	631 200	789 000
Trysil	2014	6 425	481 875	552550	642 500	803 125
Trysil	2015	6 513	488 475	560118	651 300	814 125
Trysil	2016	6 650	498 750	571900	665 000	831 250

Tabell 15: Antall hytteovernattinger etter bruksomfang. Glåmdalsregionen

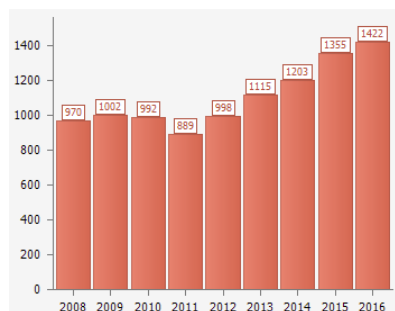
Region	År	Hytter og fritidsboliger i alt	Antall hytteovernattinger etter årlig bruksomfang*):			
			75 døgn	86 døgn	100 døgn	125 døgn
Glåmdal-region	2013	6 119	458 925	526234	611 900	764 875
Glåmdal-region	2014	6 106	457 950	525116	610 600	763 250
Glåmdal-region	2015	6 101	457 575	524686	610 100	762 625
Glåmdal-region	2016	6 112	458 400	525632	611 200	764 000

Avhengig av forutsetninger om antall bruksdøgn så er antall overnattinger i fritidshus tilsvarende antall overnattinger på hotell og camping. Dette betyr at også i Glåmdalsregionen er det en betydelig bruk av natur i fritidssammenheng.

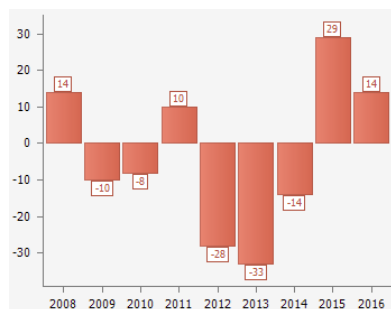
6. Økonomiske forhold

6.1 Driftsinntekter og driftsresultat

For hotell og serveringsnæringene³ har driftsinntektene har økt i perioden 2007 til 2016⁴. Til tross for dette har driftsresultatet variert relativt mye i undersøkelsesperioden. Selv om det har vist en økning fra «skrekåret» 2013 (lave priser og høyere kostnader) så er det nok en nedgang i 2016.

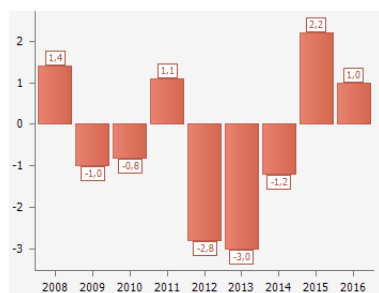

Figur 3: Driftsinntekter i alt 2008-2016. Mill. kroner

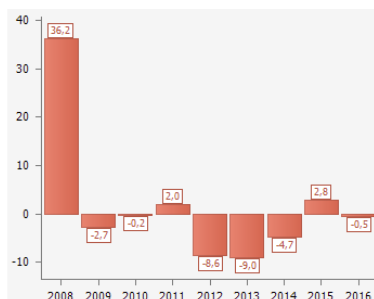

Figur 4: Driftsresultat 2008-2016 mill. kr

Disse forholdene reflekteres dermed i driftsmarginene og egenkapitalandelen.

Figur 5: Driftsmargin 2008-2016 Prosent

Figur 6: Egenkapitalrentabiliteten 2008-2016 Prosent

Driftsmarginene variere naturlig nok i takt med driftsresultatene.

Avkastningen på egenkapitalen er imidlertid i gjennomsnitt meget svak. Fra å være på hele 36.2% i 2008 så er det bare 2011 og 2015 som kan vise til positiv avkastning på egenkapitalen. I de øvrige årene er den negativ.

³ NACE 55 og 56

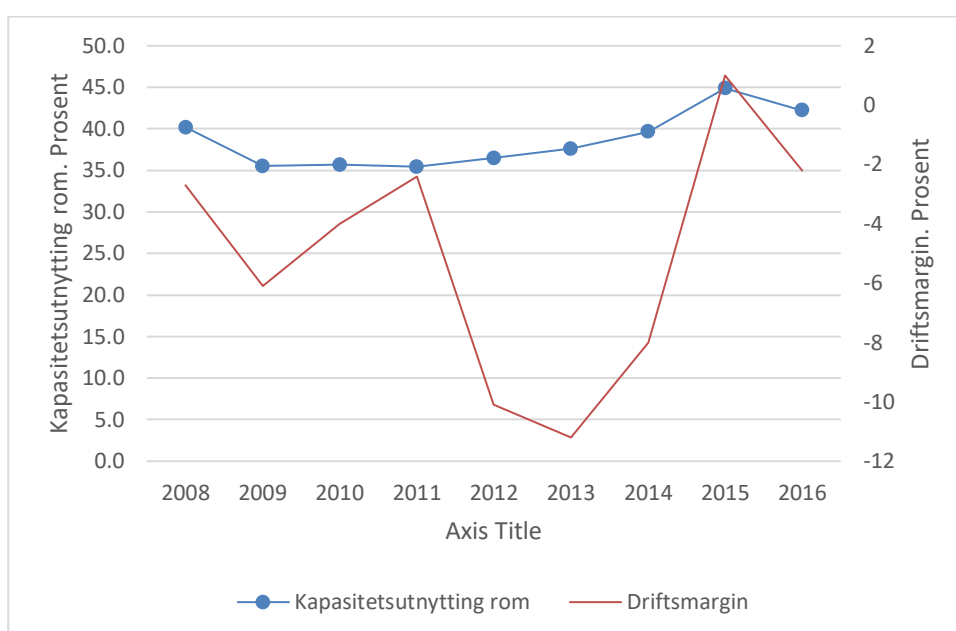
⁴ SSB gir økonomiske tall bare på fylkesnivå.

6.2 Kapasitet og driftsmargin

I det følgende har vi sett kun på overnattingsdelen. Kapasitetsutnyttingen forteller i hvilken grad kapasiteten blir utnyttet i løpet av en periode. Den måles både i prosent av antall senger som er opptatt (av totalt antall senger tilbudt) og tilsvarende for rom. I dette tilfellet har vi benyttet kapasitetsutnyttelsen for rom.

Driftsmarginen er som nevnt foran fortsatt driftsresultatet i prosent av omsetningen. Som Skalpe (2000) dokumenterte er det naturlig at driftsmargin og kapasitetsutnyttning er høyt korrelerte. I vårt tilfelle finner vi noe av det samme, men med unntak for årene 2012 til 2014.

Mens kapasitetsutnyttelsen varierer noe over og under 40% så varierer driftsmarginen fra +1% (2015) til -11,2% (2013). Det er særlig to ting som utmerker seg. For det første at driftsmarginen, med unntak av 2015, hele tiden er negativ. For det andre at årene 2012 til 2014 utmerker seg med ytterlig svakere tall.

Figur 7: Driftsmargin og kapasitetsutnyttelse 2008 – 2016

Fallet i driftsmargin skyldes flere forhold. For det første oppnådde hotellene en noe lavere pris pr solgt rom i årene 2012-2014⁵. For det andre utviklet kostnadsstrukturen seg som vist i tabell 16 nedenfor.

Tabell 16: Kostnadene i prosent av omsetningen 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Driftsinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Driftskostnader	102,7 %	106,3 %	103,9 %	102,5 %	110,3 %	111,2 %	107,9 %	99,1 %	102,2 %
Varekostnader	19,6 %	18,6 %	17,9 %	19,5 %	18,2 %	18,0 %	17,1 %	15,8 %	16,6 %
Lønn	40,0 %	40,2 %	39,1 %	40,7 %	41,2 %	40,6 %	38,8 %	34,9 %	35,0 %
Avskrivninger	2,0 %	1,9 %	2,7 %	2,2 %	2,2 %	2,2 %	2,5 %	2,2 %	1,8 %
Driftsresultat	-2,7 %	-6,0 %	-3,9 %	-2,5 %	-10,1 %	-11,2 %	-8,1 %	0,9 %	-2,2 %

⁵ <https://statistikknett.no/Hedmark/Default.aspx>

Som det fremgår så utgjorde samlede driftskostnader noe mer i de tre omtalte årene enn de gjorde i de øvrige årene i undersøkelses perioden. Uavhengig av disse forholdene så er det et markert behov for at hotellnæringen i Hedmark forbedrer sin resultater.

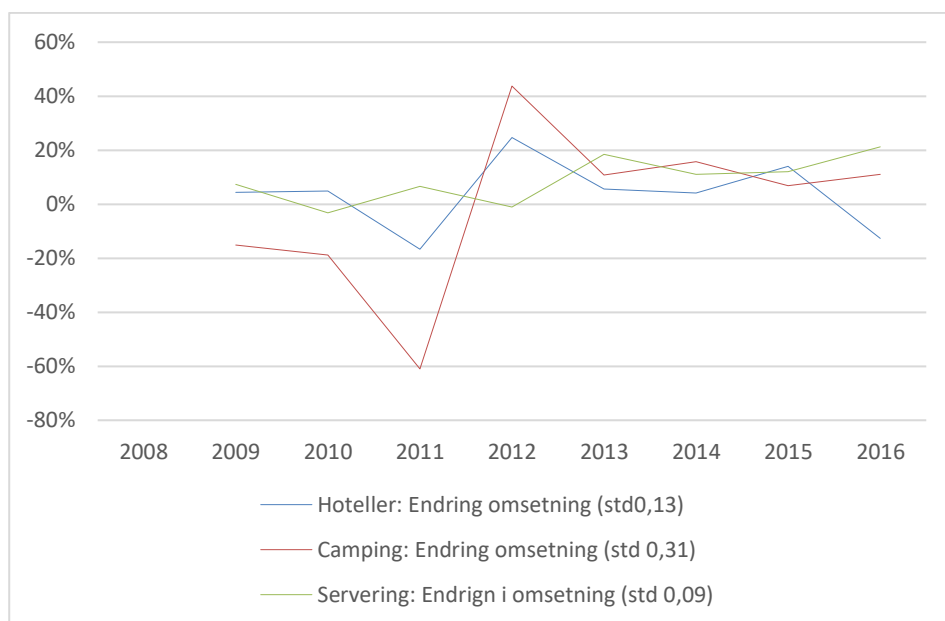
7. Risiko

Den økonomiske risiko som en bedrift tar kan uttrykkes i tre forhold

- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko og
- Finansiell risiko

7.1 Markedsrisiko

Markedsrisikoen er et uttrykk for salgsvariasjoner fra periode til periode ($\text{Omsetning}_t / \text{Omsetning}_{t-1}$). (Brealy and Myers, 2000) Dersom salgsvariasjonen er stor er så også markedsrisikoen stor. Variasjonen i etterspørselen er imidlertid noe den enkelte bedrift kan gjøre relativt lite med. Den er avhengig av trender i markedene, utnyttelsen av komplementære produkter og ikke minst, som vi har sett i de siste årene, en svakere norsk krone.

Figur 8: Endring i omsetning. 2008-2016

Det er campingnæringen som har de største relative svingningene i omsetningen, deretter følger hotellnæringen. Den mest stabile næringen er serveringsnæringen. Vi kan dermed konkludere med at med hensyn på markedsrisiko så er campingnæringen den mest utsatte noe som skyldes det svake året 2011.

7.2 Operasjonell risiko

Den operasjonelle risikoen er et uttrykk for i hvilken grad foretakene er eksponert for faste kostnader, det vil si kostnader som påløper uavhengig om man er i produksjon eller ikke. Andelen faste kostnader påvirker svingningene i driftsmarginen.

Hvordan man skal måle den operasjonelle risikoen er diskutert. Det mest korrekte ville naturlig nok være å beregne alle de faste kostnadene for hver enkelt bedrift. Vi har ikke hatt anledning til å gjøre dette i denne rapporten. En tilnærmet metode er å benytte faste eiendeler dividert med sum eiendeler med den forutsetningen at det er vedlikeholdskostnadene og avskrivninger som utgjør de største faste kostnadsartene. Ved å benytte denne metoden kan vi også registrere de endringer som skjer når foretak eksempelvis selger faste driftsmidler til eget driftsselskap for så å leie det tilbake. Denne metoden er godt kjent innen hotellnæringen. Sale & leaseback, det vil si salg av en boenhet som deretter leies ut kommersielt, bidrar til å redusere den operasjonelle risikoen.

En alternativ metode kan være å benytte lønn og avskrivninger dividert med omsetning som et mål for operasjonell risiko. Denne metoden vil imidlertid ikke ta hensyn til at lønn også kan være variabel. Særlig innen serveringsnæringen er variabel lønn (provisjon) vanlig.

Som tabell 12 på viser så er det hotell- og campingnæringene som har den største operasjonelle risikoen. Omkring $\frac{3}{4}$ av eiendelen i disse næringene er varige driftsmidler. Det tilsvarende for serveringsnæringen er ca 50% eller lavere. Dette kommer nok av at serveringsnæringen ofte leier og ikke eier lokalene de driver i.

Tabell 18. Operasjonell risiko

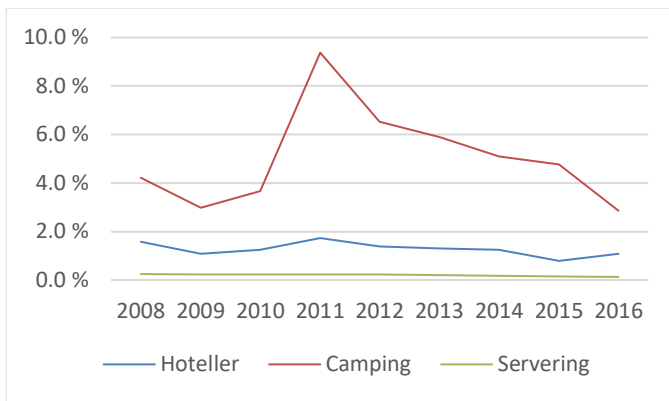
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Std
Hoteller	51 %	44 %	50 %	59 %	72 %	80 %	80 %	75 %	71 %	0,138
Camping og hyttegrender	63 %	63 %	55 %	82 %	80 %	78 %	78 %	77 %	70 %	0,094
Servering	48 %	48 %	46 %	38 %	49 %	42 %	46 %	50 %	50 %	0,040

7.3 Finansiell risiko

Den finansielle risikoen er et uttrykk for bedriftenes følsomhet for endringer i rentemarkedet. Den finansielle risikoen er altså et uttrykk for rentenivået på bedriftenes gjeld og størrelsen på gjelda i forhold den totale finansieringen av selskapene.

I henhold til litteraturen kan flere metoder anvendes. Eksempelvis gjeldsgrad og finanskostnader dividert med omsetning er kanskje de to mest anvendte. Felle for begge er at jo høyere verdier jo høyere finansiell risiko. Denne risikoen kommer på toppen av drifts- og operasjonell risiko.

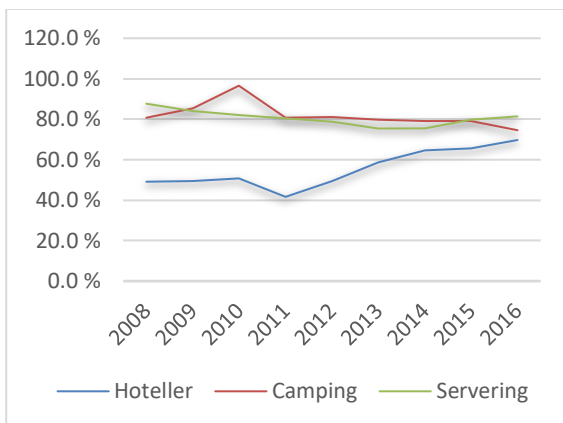
Figur 9: Finanskostnader i prosent av omsetningen

Som det fremkommer av figur 9 så er det camping som har den største finansielle risikoen. For denne næringen varierer den også mye, men er fallende i slutten av undersøkelsesperioden. Hotellene har en stabil finansiell risiko, mens serveringsnæringen har den desidert laveste.

Bildet blir imidlertid noe annet hvis vi legger gjeldsgraden til grunn som mål for finansiell risiko (Figur 10).

For camping og serveringsnæringen utgjør gjeldsgraden rundt 80% av de totale eiendelene, mens den for hotellnæringene utgjør mellom 40 og ca 70%. Den er stigende, det vil si at gjelda utgjør en stadig større andel av den totale finansieringen av bedriftene.

Fordi rentenivået i Norge har ligget på et historisk lavt nivå i de siste årene så er kanskje ikke dette det rette målet for finansiell risiko. Norges Bank har signalisert at renten vil komme til å øke i de kommende årene. I og med den høye gjeldsandelen er nok den finansielle risikoen relativt stor.

Figur 10: Gjeldsgrad for perioden 2008-2016

7.4 Den totale risikoen

Den totale risikoen i et foretak er altså en funksjon av markeds-, operasjonell- og finansiell risiko. Markedsrisikoen, eller systematisk risiko er en risiko aktørene ikke kan gardere seg mot (Bray &

Myers, 1984). Operasjonell og finansiell risiko derimot kan aktørene til en viss grad eliminere ved endringer i virksomhetsmodellen.

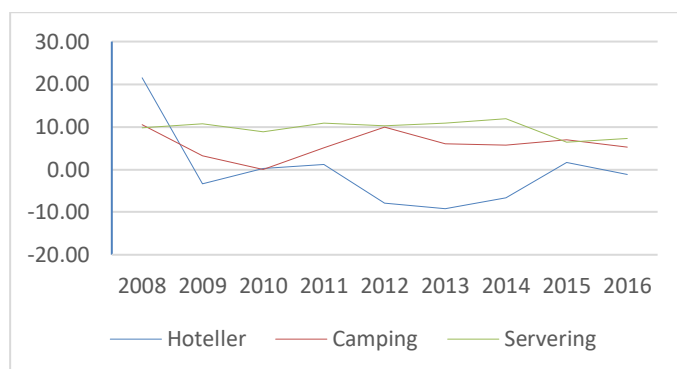
Endringene i egenkapitalen kan forklares ved enten nye innbetalinger fra aksjonærene eller overføringer fra den årlige driften. Endringer i egenkapitalen forårsaket av driften omfatter selve driften, inklusive det eierne tar ut i dividende. Disse endringene kan derfor stå som et uttrykk for den totale risikoen i virksomheten fordi store svingninger tilsier liten forutsigbarhet i evnen til å bære tap.

Figur 11: Endringer i opptjent egenkapital, 2008 – 2016 (Prosent)

Store variasjoner gir uttrykk for høy total risiko. Som figur 10 viser er det størst variasjoner i hotellnæringen men den har etter 2014 flatet noe ut. Også camping hadde store svingninger i begynnelsen av undersøkelsesperioden men har flatet noe ut i slutten av perioden. Serveringsnæringen har hatt en jevnere variasjon i hele perioden. Dette kan vi tolke dithen at der overnattingsnæringen som har den største totale risikoen.

Totalkapitalrentabiliteten er et uttrykk for hvor stort driftsresultatet pluss finansinntekter er i forhold til investert totalkapital. I et veldrevet selskap vil det være et visst samsvar mellom avkastningen på totalkapitalen og svingningene i netto overføringer til egenkapitalen. Det vil i så fall si at eierne ikke er ublue vedrørende dividende uttak.

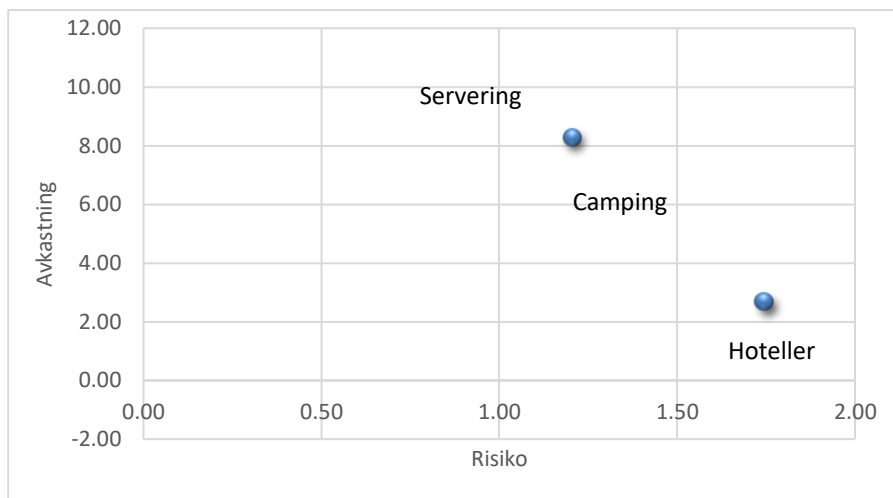
Figur 12: Totalkapitalrentabiliteten for perioden 2008-2016 (Prosent)

Totalkapitalen har i grove trekk den samme utviklingen som endringen i opptjent egenkapital. Hotellnæringen har stort sett en negativ avkastning på totalkapitalen, men servering og camping ligger noe over.

Hvis vi forutsetter at rasjonelle handlinger normalt baseres på lav risiko og høy avkastning så stemmer dette dårlig med særlig hotellnæringen. Med en forholdsvis høy operasjonell og finansiell risiko sammen med en lav avkastning så skulle dette tilsi at investeringslysten i denne bransjen er lav.

I undersøkelsesperioden har antall bedrifter variert fra 45 i 2008 til 48 i 2016. Færrest bedrifter var det i 2013 med 44 bedrifter. ⁶ Investeringer i anleggsmidler i den samme perioden har økt fra 249 millioner kroner i 2008 til 43 millioner i 2016. En forklaring på dette kan kanskje være at variansen mellom bedriftene er stor, det vil si noen bedrifter går veldig godt mens andre er mer «normale» for bransjen.

Samlet sett gir dette et bilde av forholdet mellom avkastning og risiko som vist i figur 13. Servering er den bransjen som har høyest avkastning og lavest risiko. Hotellnæringen derimot har en høy risiko og en lav avkastning.

Figur 13: Risiko og avkastning 3 næringer.

Dette er tilnærmet de samme resultatene som Skalpe (2000) kom fram til

---

⁶ https://www.statistikknett.no/reiseliv/okonomi/regn_region.aspx

8. Konklusjoner

De viktigste konklusjonene i disse analysene er ikke overraskende. For det første fremstår Trysil som en stor vinterdestinasjon. Vintersesongen er ca 8 ganger så stor som sommersesongen. I Glåmdalen derimot er situasjonen en annen idet sommersesongen utgjør ca 1,5 gang vintersesongen.

Antall hytteovernattinger utgjør en betydelig del i begge regioner og er utvilsomt en storforbruker av natur/skog.

En relativt lav kapasitetsutnytting (unntatt Trysil vinter) gjøre at økonomien i overnattingsnæringene er svak. I hotell og serveringsnæringene fremstår regnskapene med negativ driftsmargin og avkastning på egenkapitalen stort sett gjennom hele undersøkelsesperioden.

9. Litteratur

Brealey, R. A., & Myers, S. C. (2000). *Principles of corporate finance* (6th ed. ed.). Boston: Irwin/McGraw-Hill.

Ericsson, B., & Grefsrud, R. (2005). *Fritidshus i innlandet : bruk og lokaløkonomiske effekter* (Vol. 06/2005). Lillehammer: Østlandsforskning.

Skalpe, O. (2000). *Reiselivsnæringen 2000 : risiko og framtid* (Vol. nr 3-2000). Oslo: Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

<https://www.skistar.com/no/vare-skisteder/trysil/>)

https://www.statistikknett.no/reiseliv/OmProfilen/nokkeltall_def.aspx (18.12.2019)

Høgskolen
i Innlandet